

alias enim mandatum esset injustum. 2º. Quia alia datur delinquentes corrigendi ratio, relegatio, incarceration, condemnatio ad operas publicas.

Inst. 2. Juste quis punitur suspendio ob decem ablato aureos, vel imperiales; ergo etiam ob feras plures, quæ pretio illos aureos excedunt.

R. C. A. N. *Cons.* Si sermo sit de feris in naturali libertate constitutis, cum enim hæ nullius sint, furtum eas cædendo committi dici non potest, ut certe ait CARPZOV. in *Pract. Crim. Q. 84.* Aliud est de nummis, qui domino suo auferuntur. Præterea furtum jure naturæ illicitum est, non venatio.

363. *Obj. V.* Quomocumque obliget lex prohibens Principis, fericidæ clancularii tamen tenentur ad restitutionem captæ ferinæ prædæ; ergo. *Prob. Ant. 1º.* Quia *L. itaque ff. de furt.* nemo debet sentire commodum ex suo delicto: atqui contra prohibitionem venantes delinquent, si non graviter, saltem leviter theologice; et certe juridice; ergo. 2º. Peccans contra justitiam commutativam ad restitutionem tenetur: atqui venantes in fundo prohibito peccant contra justitiam commutativam; ergo. 3º. Qui privat alterum spe ad rem ipsi jure debitam, licet incertam, contra justitiam agit, *L. nec emptio. ff. de contrah. empt.*: atqui fericidæ sic privant Principem spe ad feram; ergo. 4º. Fericidæ clancularii passim *fures* appellantur, ut jure provinciali Bavarico alisque; quin CAROLUS V. Imperator in *Constit. pæn. edicit, piscantes in stagnis et piscinis furti teneri.* 5º. Saltem dum Principes vel vendunt jus venandi, vel in partem salarii, aut compensationem officiorum cedunt bene meritis, erit obligatio restituendi feram; quia tunc emptoris, vel donatarii jus læditur; sicut enim, qui fructus ex agris speratos emit, vel partum animalium, vel pisces ex jactu retis, habet jus adversus singulos, ne ipsum ab hoc jure spei impediant, ita hiic in præsentia materia.

R. N. *Ant. ad prob. 1º.* R. Sensum legis esse, quod nemini in materia legibus prohibita detur actio pro foro externo, nam verba legis sunt: *Nemo ex improbitate sua consequitur actionem.* Cæterum, licet non per se, tamen per accidens potest quis ex delicto habere commodum, saltem pro foro interno, ut, dum res de se non illicita lege pure pænali prohibetur.

Ad 2º. R. 1º. N. M. universaliter; qui rem eandem emptori novo vendit secundo, et tradit, rem ipsam venditam, vel pretium hujus non tenetur emptori primo restituere; sed solum quanti hujus interfuit, rem alteri venditam non fuisse. Qui domino invito in ædes alienas irruit, hujus jus strictum lædit, non tamen tenetur ad quid restituendum, sed desistendum ab injuria.

R. 2º. D. M. Tenetur ad restitutionem, si agat contra justitiam commutativam rem alienam occupando, destruendo, vel lædendo C. lædendo solum jus ad rem alterius N. Tunc enim satisfaciatur præstando injuriam, vel quanti intererat jus ad rem læsum non fuisse: at fera libera adhuc nullius est, nec in illa Princeps habet jus in re; ergo neque restitutionis legi subjacet. Deinde Principes non exigunt restitutionem feræ, sed ex magnanimitate solent contenti esse inflictione pænæ.

Ad 3º. R. D. M. Quando illum privat spe dolo, fraude, vi C. secus N. At ita subditi Principes non impediunt. Deinde æstimationem spei non exigunt Principes, contenti inflictione pænæ.

Ad 4º. R. Imperator loquitur de stagno, non a natura facto, sed ab hominibus; sive minore, in quo, sicut in piscina, pisces facilis capturæ sunt, nec naturali libertate gaudent. Vel si cum de stagno naturali majore loqui velis, vocat fures in sensu latiore, quatenus, ut fures solent, clancularie pisces capiunt; stricte enim fures dici non possunt, cum pisces et feræ in naturali libertate vagantes nullius sint; furtum vero proprie dictum sit ablatio alienæ rei.

Ad 5º. R. N. *Ass. prob. D.* Læditur jus reale emptoris, vel donatarii, quod in ipsa fera habet N. empto enim, vel donato jure venandi, non ideo quis habet in feris liberis jus in re; proinde neque occupatæ debent restitui. Læditur jus, quod talis habet adversus alios, ne se invito venentur C. Pro hoc læso, ut nobis contra alios certum videtur, potest exigere satisfactionem, si contra lædentem velit instituere actionem injuriarum læso in jure concessam.

ARTICULUS III.

AN ET QUOMODO INVENTIONE ACQUIRATUR REI INVENTÆ DOMINIUM?

364. *Præmitto:* Res, quarum dominium inventione acquiri potest, aliæ sunt *derelictæ*, hoc est, quæ vel sub nullius unquam dominio fuerunt, ut margaritæ, conchilia, lapilli pretiosi in littore maris, venæ metallicæ; vel quorum dominium quis abjecit, ut de facto nullius sint, vel quæ quis abjecit animo non possidendi, quo reducitur *thesaurus*. Censetur autem quis abjecisse, quæ vel ob longinquitatem temporis, ex quo dominus rei amplius sciri non potest, vel ratione aliarum circumstantiarum sunt moraliter recuperabilia: item, quas dominus prorsus non curat, nec agit, ut recipiat, quia scilicet vel sunt valoris exigui; vel nimis magni labores et sumptus faciendi essent. Hinc res, quæ navis levandæ causa in tempestate ejiciuntur navi, pro derelictis haberi non possunt, §. 4. *Inst. de R. D.* nam palam est, eas non eo animo abjici, quod quis eas habere nolit, sed quo magis cum ipsa navi periculum maris effugiat. Unde in *Bulla Cænæ* excommunicationi subjiciuntur, qui bona Christianorum naufragantium surripiunt; quæ tamen censura, juxta Cardinalem de Lugo, eos non attingit, qui prudenter ac verosimiliter judicant, neque dominum ipsum, neque alium ejus nomine has res vindicaturum.

Aliæ dicuntur *vacantes*, quarum dominus decessit sine omni hærede tam scripto in testamento, quam ab intestato.

Aliæ demum *incertæ* sunt, quorum dominus extare præsumitur, sed ignoratur. Rursum sunt duplicis generis: *incertæ ex delicto*, quales sunt, quæ habentur per furtum, fraudes, usuras a dominis non cognitis: per negligentiam in inquirendo domino, aut studiosam hujus omissionem: ex bello, ex telonio injusto: *incertæ sine delicto*, quæ sine delicto istiusmodi, sed e. g. habentur inventionem fortuita, ut marsupii cum auro, annuli, etc. in via.

Porro ut censearis, rem aliquam invenisse, et acquisivisse inveniendõ, apprehensio est necessaria. Unde si ex duobus simul euntibus, unus prior altero jacentem gemmam viderit, alter vero eam apprehendendo priorem prævenerit, gemma hujus erit, *L. 1. §. 1. ff. de acquir. poss.* nisi forte is,

qui primus vidit, animo apprehendendi alteri ostenderit, sic enim prius videntis potior esset causa habenda.

365. *Dico I.* Res quaecumque derelictæ, sive dominum aliquando habuerint, sive nunquam, spectato jure naturali, cedunt primo occupanti, sive inventori, *L. 3. §. 3. ff. de acquir. vel amitt. poss. §. 18. Inst. de rer. div. et acquir.*

Licet enim etiam dominum habuissent, si tamen dominus vel propria voluntate abiciat a se dominium, sive in eum statum deveniat, ut per se esse in possessione domini desinat, perinde est, ac si nunquam in illius fuisset dominio; ergo sicut tunc occupans fieret dominus jure naturali et gentium, ita et in casu priore, ut ait *L. 1. ff. pro derelict.* De bonis vero vacantibus par ratio est.

Dictum autem: *spectato jure naturali*, jus enim civile commune æque, ac provinciale hic, illic aliter ordinavit. Sic

1°. Jus littorum, quæque in littoribus reperiuntur, aliasque res quæ in nullius adhuc dominium ex sua natura pervenerunt, et jus apprehendendi plerumque Principes regalibus suis annuerant; uti et venas metallicas, easque effodiendi jus, compensato damno, quod effossione infertur privatorum fundis; ut vix amplius locum habeat juris communis dispositio, quod partem lucri effossione obtenti domino attribuit, *L. 3. C. de metallar. et metall.*

2°. Circa thesaurum (qui, *L. 31. ff. de acquir. rer. dom.* est vetus quædam depositio pecuniæ, id est per *L. Un. C. h. t. cujuslibet simul rei mobilis pretiosæ, cujus non extat memoria, ut jam dominum non habeat, scilicet civiliter, cum in sensu juris paria sint dominum non esse, et non apparere, L. 77. ff. de contrah. empt.* nam deponens dominium in se non amisit, imo ad hæredes etiam remotissimos transmisit) jus Romanum statuit sequentia

1°. Inventus in fundo proprio totus erit inventoris, item inventus in loco communi non habente dominum, quia lex de thesauris hunc non excipit. 2°. Inventus in fundo alieno, casu fortuito, medius est inventoris, inediis domini fundi; unde operarius fodiendo fundamenta domus thesaurum effodiens, licite mediam hujus partem sibi retinet. Si data opera quæsitus in alieno sine consensu domini; *lex un. C. de The.* totum jubet reddi domino fundi; sed cum ea lex quoad hoc pœnalis sit, et lata ad coercendam in alieno fodendi temeritatem, ante sententiam non obligat. 3°. Inventus arte magica etiam in fundo proprio totus cedit fisco, sed probabilius tantum post sententiam judicis; quia lex hoc statuit in pœnam artis illicitæ, ac alias legibus odiosæ. Idem dicendum, si arte vetita inventus in alieno, quo casu medietas fisco, altera medietas domino fundi tribuitur, scilicet post sententiam. Dicta de inventione thesauri habentur ex §. 39. *Inst. de rer. div. L. Un. C. de Theaur.* 4°. Denique inventus in fundo, in quo unus habet dominium directum, alter dominium utile, vel solum usufructum; si usufructuarius inventor ipse non sit, nihil ad eum de thesauro pertinet; cum non sit dominus, et tantum habeat jus percipiendi fructus; thesauri vero nomine fructus venire non possint; contra tamen illum, vel partem juxta dicta hactenus feudatarius, et emphyteuta sibi vindicant, excluso domino directo. Ratio: quia ambo sunt domini utiles, ita ut recipiant omnia commoda ex fundis, nec tantum fructus. Et feudatarius quidem substituitur domino directo in

ordine ad omnia, quæ huic alias competere, exceptis tantum quibusdam casibus in feudo nominatis, inter quos non est inventio thesauri.

Nec obstat: quod 2. *Feud. §. hujus autem.* dicatur, in vasallum tantum transire ususfructus; nam compilatores juris feudalis aliter vocem, *ususfructus* sumunt, quam auctores juris Romani; hi enim per illam tantum intelligunt jus utendi, fruendi fructibus; illi vero omne commodum et emolumentum, ut docet praxis.

3°. Quoad res vel bona vacantia, quæ æque jure naturali primo occupantis fierent, ex dispositione legum devolvuntur ad fisco; quæ vero relicta a peregrino defuncto in hospitali, pro arbitrio Episcopi in causas pias debent distribui jure communi, *Auth. omnes peregrini. C. communia de success.* Relicta vero a clerico Ecclesiæ cedent cui servivit, *C. sed hoc, de success. ab intest.* In Gallia bona exterorum, qui jure civitatis Franciæ non gaudent, sive testamento facto, sive intestati decesserint, fisco regio cedunt jure caduci, sive jure Albinatus. Excipiuntur tamen 1. Legati Principum, quibus succedunt hæredes legitimi etiam extra Franciam. 2. Mercatores extranei, qui habent animum revertendi ad sua. 3. Quoad bona mobilia mercatores, qui nundinas Lugdunenses frequentant.

Quæri hoc loco solet, an, si quis sciat latere in agro (idem est de loco recondito in domo; nec enim ad thesaurum necesse est, ut defodiatur in agro) thesaurum, possit hunc emere pretio communi, quo ager tantum valet? Ad quam respondeo affirmative. Ac ratio est, quod thesaurus ille nec pars agri, nec fructus sit, nec sub venditoris dominio, utpote necdum ab eo inventus et possessus; ergo thesaurus non venditur, sed ager; ergo emptor satisfacit dando pretium commune soli agro respondens. Prodere vero thesaurum emptor non tenetur.

Nec obstat 1°. Quod non liceat emere fundum pretio communi, si emptori constet, in eo latere venas metallicas: dispar enim ratio est: venæ pars fundi censentur, vel certe nomine fructuum veniunt, *L. 7. §. 14. ff. solut. matrim.* Secus thesaurus.

Nec obstat. 2°. Quod, qui scit præstantiam gemmæ, non possit eam licite emere minore pretio, quam valeat gemma ab altero præstantiam illam ignorante; nam præstantia illa est gemmæ intrinseca et de hujus substantia.

Nec obstat. 3°. Quod, qui scit latere thesaurum, jam moraliter eum invenerit; ergo, cum ante venditionem hoc sciat, invenit eum in loco etiamnum alieno; ergo vel post emptionem tenetur eum dividere cum venditore; vel non potest emere agrum pretio communi. Nam

R. D. Ant. Invenit eum secundum quid *C. simpliciter*, ut jam modo locum habeant dispositiones juris de thesauris *N. vel subd.* si scientiam illam habeat per præviam scrutationem in agro *C.* si per relationem, signa, aliaque licita media *N.*

366. *Dico II.* Inventor rei incertæ, cujus dominus extare præsumitur, sed ignoratur, sive rei amisse, non continuo hujus acquirit dominium; sed tenetur pro qualitate rei moralem adhibere diligentiam in inquirendo domino, et huic detecto restituere.

Prob. 1°. Ex lege charitatis; hæc enim obligat ad cavendum alterius

damnum, quantum fieri potest sine incommodo proprio. 2º. Ex lege justitiæ, scilicet quasi contractu, quatenus rem inventam corporaliter possedit, inque suam accepit custodiam; licet enim non sit obligatio justitiæ rem amissam tollendi, et dein in dominum inquirendi; supposito tamen, quod rem tollat et possideat, habet se sicut alius possessor rei alienæ, qui sciens rem esse alienam, in dominum tenetur inquirere. Unde furti dicuntur rei, qui res amissas tollunt, ut sine inquisitione domini retineant sibi, §. *ult. Inst. de R. D.* ubi postquam furtum committere dicebatur, qui bona metu naufragii in mare projecta nactus, lucrandi animo tolleret, addit Imperator: *Nec longe videntur discedere ab his, quæ de rheda currente, non intelligentibus dominis...* Ac plane *L. 43. ff. §. 4. ff. de furt. ubi: Qui alienum quid jacens lucri faciendi causa sustulit, furti obstringitur, sive scit, cujus sit, sive ignoravit, nihil enim ad furtum minuendum facit, quod, cujus sit ignoret.* E contra furto absolvitur, §. 8. *L. cit. Qui rem sic tulit, quasi redditurus ei, qui desiderasset, rem suam.*

367. *Dico III.* Post adhibitam diligentiam moralem in inquirendo domino, nec tamen eo comparente, probabilius non tenetur inventor rem inventam expendere in causas pias.

Prob. Falsum est adversariorum principium, quod communiter domini velint, ut, se post debitam inquisitionem non detectis, res eorum amissæ et inventæ expendantur ad pios usus; sed potius præsumi debent communiter velle res suas servari, easque, vel earum distractarum pretium sibi restitui, si aliquando comparerent; usque dum prudenter pro derelicta haberi possit, cum communiter domini post longum tempus comparentes mallent rem suam sibi vel in natura, vel in pretio restitui. Certe si antecederet ad omnem casum particularem (unde tantum communis præsumptio de dominorum mente formari potest, non inde, quid forte habito aliquo particulari casu dominus vellet, quod inventorem latet) interrogarentur singuli, quid de rebus suis amissis fieri vellent, potius vellent eas servari ab inventore, usque dum ab hoc haberi pro derelicta posset, 1º. quia sic non perdunt simul spem recuperandi aliquando rem suam.

2º. Quia æquitati non satis conformiter vellent, inventori tantum imponendo onus, rem suam tollendi, in ipsos dominos inquirendi, custodiendi, nisi ei simul permittatur, ut aliquando pro derelicta habere possit.

3º. Quia sic excitatur studium res inventas servandi, quod est e bono Reipublicæ, cum

4º. Secus res inventas sæpe negligerent, non tollerent, cum scirent, se non nisi molestiis gravandos, inter quas hæc non postrema est, quod, comparente postea domino, deberet probare in judicio, se rem pie expendisse, quod cum sæpe difficile sit; sic insuper inde damnum nascetur inventori; sed et ipsi domino; cum ex neglectu rei amissæ, si inventor eam non tolleret, devenire possit in manus alterius, qui nec inquiret in dominum, nec expendat pie.

Conf. Inventor, sicut alius bonus negotiorum gestor, ad plus non tenetur, quam ad id, quo præstito non potest rationabiliter conqueri dominus: atqui non potest rationabiliter conqueri dominus, si inventor servet obligationem restituendi vel rem, vel quantum inde factus est ditior, domino, si

comparuerit, usque dum pro derelicta haberi possit; si enim post longam rei custodiam, inquisitionem, tum demum dominus pie expendi præterea vellet, id non posset velle rationabiliter, quia æquitati congruum non est, alterum tam gravi vexare onere et incommodo sine ullius commodi spe.

368. *Dices 1.* Huic sententiæ adversatur DOCTOR ANGELICUS, 2. 2. Q. 62. a. 5. ad 2. et 3. *Conf.* ex S. AUGUSTINO et HIERONYMO relatis, *C. si quid invenisti,* et *C. multi sine peccato, Caus. 14. Q. 5.* ubi inventorum retentionem rapinam appellant.

R. N. Ant. In primo enim loco DOCTOR ANGELICUS loquitur de bonis, quorum dominus vel scitur, vel ob negligentiam in inquirendo ignoratur; in altero de injuste acceptis; nam de his in præcedentibus illi sermo fuit, nec de aliis se loqui in hoc Articulo insinuat.

Ad Conf. R. Eodem sensu et S. AUGUSTINUS loquitur *c. si quid.* ac S. HIERONYMUS, *c. multi,* ut palam fit ex eorum verbis; nam 1º. AUGUSTINUS *homil. 9. ex 50.* unde *c. cit.* desumptus est: *Si quid, ait, invenisti, et non reddidisti, rapuisti... qui alienum negat, si posset, et tolleret;* quibus supponit dominum vel scitum fuisse, vel potuisse sciri. 2º. S. HIERONYMUS vel rectius ORIGENES, *hom. 4. in c. 6. Levit. Multi sine peccato putant esse, si alienum, quod invenerint, teneant: et dicunt, Deus mihi dedit, cui habeo reddere? Discant ergo peccatum hoc esse simile rapinæ, si quis inventa non reddat.* Ubi per hæc: *Cui habeo reddere,* satis innuit, de iis se loqui, qui reddere nolunt.

369. *Dices 2.* Sæpe nulla est spes domino rem amissam recuperandi; ergo prudenter præsumitur velle, rem suam pie expendi.

R. 1º. Sæpe est spes rem perditam recuperandi: item sæpe positive non vult pie expendi, ut si hebræus perdidit; egens, avarus negotiator; ergo. Hinc, fateamur, necesse est, prudentem præsumptionem hic non posse formari, quid dominus velit habito aliquo particulari casu, quia quid hic potius dominus vellet, nos latet, cum ipse dominus ignoretur, sed inde tantum prudentem hic præsumptionem debere concipi, quid communiter rationabiliter fieri homines de rebus suis perditis vellent, si ante omnem particularem casum de hoc interrogarentur: atqui ob rationes datas communius vellent res suas ab inventore servari, et ab eodem tandem pro derelictis possideri. Quibus adde, non multum conducere ad spirituale domini bonum, si esset obligatio pie expendendi; nam sæpe dominus non habet tale desiderium; sed vult recuperare rem, vel si habet, est ipsi hæc voluntas meritoria, etiamsi non expendatur pie.

370. *Dices 3.* Bona vacantia per mortem peregrinorum addicuntur causis piis, quia præsumitur, hæc esse morientium voluntas; ergo idem hic dici debet.

R. N. Causal. Ant. nam bona morientium, in hospitali tamen, huic aliquando applicantur, quia æquum est, ut bona talium cedant loco pio, in quo ipse gratis degit; aliorum vero peregrinorum bona etiam juxta superius dicta aliquando fisco cedunt. Vel si alicubi applicentur causis piis, id qui-

dem laudabiliter fit, non tamen cogente justitia ante statutum particulare, cum de jure bona quælibet vacantia primo occupantis sint.

371. *Dices 4.* Bona incerta ex delicto debent applicari causis piis, ut volunt omnes; ergo et bona incerta alia.

R. N. *Cons. Disparitas* est, quod communiter saltem prudentiores ante omnem casum particularem, antequam constaret, quisnam ex ipsis esset aliquando lædendus, vellent eum obligatum manere, qui furto, vel fraude alienum occupavit; quia sic se magis servarent indemnes; quia hoc est aperte e majori bono Reipublicæ, cum tanto amplius coercerentur homines rapaces ab injusta læsione, si sciant se semper manere obligatos ad restituendum; cum secus allicerentur ad frequentanda delicta, si bona talia ex delictis comparata, non essent restituenda saltem causis piis; unde merito presumitur, quod communiter hoc velint domini: e contra quoad inventorem communiter volunt contrarium ob rationes datas. Deinde quoad usuras (hæc vero sunt bona ex delicto debita) ALEXANDER III., c. *cum tu*. §. *de usur.* expresse statuit; esse, deficiente domino et hæredibus, restituendas pauperibus. Idem c. *nemo*. 14. Q. 5. qui est S. HIERONYMI, idem de omnibus bonis ex delicto debitis enunciat.

372. *Dices 5.* In Hispania est obligatio sub excommunicatione bona inventa restituendi religiosis de Mercede, et Trinitariis; ergo.

R. D. *Cons.* Ergo est obligatio hæc universalis N. particularis, pro locis, ubi speciale statutum est C. Aliorum vero locorum leges alios non subditos non tangunt.

373. *Dices 6.* Res inventa nullo titulo possidetur: atqui sic possidere est jure naturæ prohibitum; ergo.

R. N. M. Titulus possidendi est voluntas dominorum; qui omnes volunt res suas perditas tolli ab inventore, ne, si jacere permittantur, penitus pereant; item servari ab inventore, ut spem recuperandi habeant, usque dum tandem pro derelictis haberi possint, a quo tempore deinceps eas inventor possidet ex titulo *pro derelicto*: et *pro suo* incipit præscribere, arg. L. 5. *pr. ff. si ususfruct. pet.* si modo ex circumstantiis possit prudenter colligi, dominum, qui rem perdidit, abjecisse illam recuperandi animum; si vero id nondum colligi possit, pergere retinendo inventam rem inventor poterit, sine dominio quidem, sed et sine obligatione in causas pias erogandi.

ARTICULUS IV.

QUID ACCESSIO? ET QUID CIRCA ILLAM JURIS?

Alter modus acquirendi originarius jure naturali et gentium est accessio; quæ in genere definiiri potest: *Jus acquirendi jure naturali et gentium incrementum, quod rei nostræ adjungitur.* Quoniam vero, quidquid rei nostræ adjungitur, id vel natura, vel arte ac industria fit, accessio alia est *naturalis*, alia *industrialis*; quod si utriusque opera simul naturæ et industriæ adjunctum fuerit, *mixta* erit.

374. *Dico I.* Modi acquirendi per accessionem naturalem recensentur quinque, ordine sequenti.

1º. *Alluvio*, quæ juxta §. 20. *Inst. de R. D.* est *incrementum latens*, quod ita paulatim adjicitur, ut intelligi non possit, quantum quoque temporis momento adjiciatur, velut quando ita paulatim a fluvio nova gleba tuo fundo adjicitur. Ac hujus dominium incrementi continuo domino fundi jure gentium acquiritur, §. 20. *cit.* Hinc sequitur, quod, si non paulatim, sed vi fluminis subito, et quasi impetu pars fundi alterius avulsa jungatur tuo, non sit proprie dicta alluvio, ac pars illa maneat prioris domini, nisi hic interea ante, quam pars adjecta tuo fundo coalesceret, et arbores in tuo fundo radices agerent, hanc fundi sui partem vindicare omiserit, §. 21. *Inst. eod.* Tum illud sequitur, quod et L. 9. §. 4. *ff. de usufr.* dicitur; si fundus fructuarius fuerit, cui incrementum adjicitur, proprietas incrementi per alluvionem acquisiti ad proprietarium pertinebit, ad usufructuarium vero fructus.

2º. *Nativitas*, sive fœtura animalium, qua quidquid ex ventre, qui in nostro constitutus dominio est, nascitur, hoc ipso nostrum est, §. 19. *Inst. de R. D. L. 4. 6. ff. de A. R. D.* quia fœtus, sive partus est velut pars ventris, sive, ut dici solet: *partus sequitur ventrem.* Nec refert, quod animal tuum ex alieno conceperit, L. 5. *ff. de R. V.* Is tamen, qui equum alienum, invito domino, in suas equas immisit, actione in factum tenetur ad incrementum, hoc est, mercedem alteri, L. 32. §. 20. *ff. de furt.* Huc quoque pertinent vernæ ex non liberis, sive *ancillis* nostris nati, qui æque continuo nostri sunt, §. *ult. Inst. de Jur. Person.*

3º. *Productio insule.* Hæc enata in mari cedit primo occupanti, L. 7. §. 3. *ff. de A. R. D.*; nata in fluminis medio, dividi debet inter utrinque prope ripam habentes prædia, pro ratione latitudinis cujusque prædii. Quod si prope ripam unius habentis prædium, huic cedit tota, §. 22. *et 23. Inst. cit.* Hodie vero insulas Rheni, Albis quoad Electoratum Saxonie, fluminum Gallie, Belgii, sibi provinciarum earum reges, vel principes vindicant.

4º. *Alvei mutatio*, dum alveus antiquus derelictus a flumine, quando novum tenere cepit, accedit his, qui prædia vicina habent; alveus vero novus ejus esse incipit, cujus et fluvius, scilicet publicus. Sed ut principes passim fluvios regalibus accenseant, sic et relictum alveum.

5º. *Perceptio fructuum*, scilicet quos collegit possessor bonæ fidei. At de hac jam dictum Diss. II. Cap. IV. tot. Art. 3.

375. *Dico II.* Modi acquirendi accessione industriali plures recensentur: Veluti

1º. *Adjunctio*, sive etiam accessio magis specificè talis, quando aliena res nostræ materiæ adjungitur, quod fieri potest per *inclusionem*, *adferruminationem*, *intexturam*, *scripturam*, *picturam*; circa quæ regula generalis tenet: *accessorium sequitur suum principale*, L. 26. §. 1. *ff. de A. R. D.* §. 6. *Inst. de R. D.* Principalis vero res hic censetur, non, quæ prætiosior, sed quæ alteram plane occupat, ac informat. Hinc 1º. *per inclusionem* gemma tuo auro inclusa tua fit, L. 19. §. 13. *ff. de aur. argent. arg. L. 2.* Idem est de re *per adferruminationem* adjuncta tuæ, L. 27. *ff. de A. R. D.* 2º. Purpura vesti

tuæ intexta vestimento per intexturam cedit, §. 26. *Inst. h. t. L. 7. ff. ad exhib.* 3°. Quod chartæ inscriptum per *scripturam* chartæ cedit, *L. 9. ff. de A. R. D.* Idem quoque de pictura PAULUS Jurisconsultus sentiebat, eam tabulæ cedere; at aliter CAIO visum, *L. 9. ff. de A. R. D.* cujus sententiæ ipse accessit Imperator, §. 34. *h. t. Sed nobis videtur melius tabulam picturæ cedere, rationem dans: ridiculum enim est, picturam Apellis, vel Parrhasii in accessionem vilissimæ tabulæ cedere.*

At, *inquies*, id vero durum est rerum illarum dominis, res eorum cedere alienis rebus, quas aliquando pretio longe superant, velut gemma tua alterius inclusa auro, vel argento.

R. D. Durum esset, vel iniquum, nisi jus alia ex parte simul rerum earum dominis succurreret C. cum iis alia ex parte succurrat N. Cum iniquum sit alterum alterius damno fieri locupletiolem, dominium non extinguitur, et hinc in casu primo et secundo, domino gemmæ, metalli, vel purpure datur a jure contra bonæ fidei possessorem actio ad exhibendum, *L. 23. §. 3. ff. de R. V.* ac condictio sine causa, §. 26. *Inst. h. t.* contra vero malæ fidei possessorem insuper actio furti, et condictio furtiva, *eod.* Porro Adjunctioni

Inædificatio affinis est, cum quis vel in fundo proprio ex materia aliena, vel in alieno ex materia propria ædificat. Cedit ædificium domino fundi, ex qua quis demum materia, propria, sive aliena inædificet, *L. 7. §. 12. et 10. ff. de A. R. D.* hoc tamen cum discrimine, quod contra eum, qui ex materia aliena ædificat in suo, etsi, stante ædificio, materiæ dominus hanc vindicare non possit ob. *L. XII. Tabb.*, detur tamen ei actio *de ligno juncto* contra possessorem in duplum, *L. 7. §. 10. ff. eod.*; e contra si quis materiam suam solo inædificarit alieno, ædificator, si malæ fidei possessor sit, amittat materiam et operam, §. 30. *Inst. h. t. L. 7. §. 12. ff. de A. R. D.* si vero bonæ fidei, repetere possit pretium utriusque, materiæ et operæ.

2°. *Specificatio* est modus acquirendi, dum forma inducitur in materiam, vel hæc ita immutatur, ut in commercio humano, velut nova species, novam sortiatur denominationem, ut, si quis ex vino et melle conficiat mulsum, ex tabulis navem, ex argento vas, ex uvis vinum, etc. Unde lana colore rubro tincta nondum specificatio est, quia nihilominus denominationem lanæ retinet; ac par esto de similibus judicium. Veterum Jurisconsultorum hæc in re ambiguitatem et controversiam JUSTINIANUS sic diremit, ut, si res reduci possit ad priorem materiam, novam speciem retineret dominus materiæ; sin minus, *specificans*, §. 25. *Inst. h. t.* hic tamen, si in mala fide sit, domino materiæ ad æstimationem; si in bona, non plus teneatur, quam esset factus locupletior, *L. 23. §. 5. ff. de R. V.*

3°. *Commixtio*, dum res solidæ et aridæ duorum vel plurium commiscuntur: et *confusio*, dum res liquidæ, §. 28. *Inst. h. t.* Quod si commixtio, vel confusio facta cum utriusque consensu, materia communis est, §. 27. *et 28. Inst. de R. D. L. 7. §. 8. ff. de A. R. D.* si voluntate unius, altero inscio, vel invito, res confusæ confundentis fiunt, *L. 5. ff. de R. V.* ex commixtis, quisque suam vindicare materiam potest, §. 28. *Inst. eod.* Si casu fortuito, res confusæ rursus communes sunt, *L. 7. cit.* commixtæ a suo quæque domino vindicantur, §. 28. *Inst. cit.*

4°. *Accessio mixta*; hanc principio descripsimus; talis est *plantatio, satio.*

Quidquid in alieno solo plantatur, seritur, solo cedit, *L. 9. pr. ff. de A. R. D.* Unde antiqui versus:

Quidquid plantatur, seritur, vel inædificatur,
Omne solo cedit, radices si tamen egit.

Arbores quidem jus Romanum, §. 31. *Inst. h. t.* ex radice æstimat; hodiernis vero moribus de iis potius ex stipite, vel ramis in fundum nostrum proponentibus judicari pluribus in locis solet. Igitur, ex data regula, frumenta sive mea in alieno solo, sive aliena in meo, agri domino cedunt, deductis expensis, *L. 9. ff. de A. R. D.* si satio bona fide contigit. Similiter sive planta mea in alieno, sive aliena in meo solo implantata sit, rursus domino soli cedit, si jam radices egerit; secus, vindicari potest, *L. 7. §. ult. ff. eod.* §. 31. *Inst. h. t.*

CAPUT II.

DE PRIMO ACQUIRENDI MODO JURIS CIVILIS, USUCAPIONE ET PRÆSCRIPTIONE.

376. Usucapio ex mente ULPIANI, *Fragm. 19. est adeptio domini per continuationem possessionis temporis lege definiti*; cum enim quæ nullius sunt cedant occupanti, ac res pro derelictis habitæ habeantur pro rebus nullius, æquum plane fuit, ait GROTIUS, *de Jur. Bell. et Pac. 11. 4.* ut, quod quis bona fide, et justo titulo longo tempore possedit, nec ab aliquo altero est vindicatum, possidenti acquiratur.

Ab usucapione jure veteri Romano multum differebat præscriptio. Hæc, *exceptio erat, qua is, qui longo, vel longissimo tempore rem possideret, se tuebatur adversus dominum vindicare volentem*; sicque possessori adjiciebat dominium *bonitarium*; usucapio vero dominium tantum *quiritarium* et civile; usucapio ad res non nisi corporales et fundos Italicos; præscriptio vero etiam ad jura, et prædia provincialia referebatur: ad priorem in mobilibus annus, in immobilibus biennium; ad posteriorem decem anni inter præsentis, 20. inter absentes indistincte requirebantur; unde præscriptio inventa videtur veluti in usucapionis supplementum, juxta HEINECCIUM, ut, quæ usucapi non possent, præscribi possent.

At discrimen hoc tandem Imperator sustulit, atque unum idemque esse voluit usucapionem, et præscriptionem longi temporis, *L. un. C. de Usucap. transf.* ac simul præscriptionem longissimi temporis pro certis casibus retinuit. Unde triplex est præscriptio: *longi temporis*, quæ et *ordinaria* dicitur, quæ cum usucapione velut in unam est massam conflata: cujus beneficio res mobiles triennio, immobiles inter præsentis decennio, inter absentes vicennio præscribuntur, h. e. earum dominium acquiritur: altera est *longissimi temporis*, sive *extraordinaria*, eaque pro diversitate rerum